

ČESKÉ UNIVERZITY TŘETÍHO VĚKU

PO 20 LETECH

Text: Prof. Ing. Petr Vavřín, DrSc., emeritní rektor VUT a předseda AU3V, **foto:** archiv

Toto označení použil poprvé koncem devadesátých let minulého století profesor Pierre Vellas z univerzity v Toulouse pro speciální kurzy určené seniorům. Brzy se název začal používat obecně pro celoživotní vzdělávání této věkové kategorie na standardních vysokých školách. V evropských zemích se tento způsob celoživotního vzdělávání rozšířil zejména ve Francii (organizace AIUTA), Anglii, Německu (EFOS), Finsku a Španělsku. Ve východní Evropě jsou univerzity třetího věku (U3V) poměrně populární v Polsku a Maďarsku.

Návštěva výstavy „Albrecht Valdštejn a jeho doba“ v Senátu Parlamentu ČR

V ČR byla v roce 1993 ustavena Asociace univerzit třetího věku (AU3V), která dostala silný impuls k rozvoji v roce 2002, kdy byl na MŠMT zahájen Rozvojový projekt infrastruktury U3V. Cílem projektu bylo nejprve vybudovat počítačové učebny, neboť nedostatek obecně přístupných výpočetních prostředků byl v té době hlavní překážkou v rozvoji počítačové gramotnosti.

Kurzy pro seniory (od 60+) byly nejprve organizovány na humanitních univerzitách (Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích). Od roku 2002–2003 se přidávaly ostatní vysoké školy už nejen humanitních směrů, nýbrž i školy odborně zaměřené (ČVUT, VUT, Mendelova

univerzita, Veterinární a farmaceutická univerzita a další). Po několika málo letech se tak počet škol, které nabízejí kurzy pro seniorské studenty ustálil na počtu 23 škol. Z původního počtu kolem 32 000 zapsaných posluchačů v roce 2002, přesáhl v roce 2019 počet studentů 50 000, což svědčí o stále stoupající oblibě tohoto způsobu vzdělávání. O absolvování alespoň 65 % přednášek základního kurzu většina škol vydává slavnostní osvědčení.

Jakmile skončil Rozvojový projekt MŠMT, bylo třeba řešit otázku další podpory U3V z veřejných zdrojů (cestou paragrafu F ministerstva školství). K tomu ovšem bylo nutné vytvořit systém hodnocení výkonu U3V dané školy. To se v průběhu let 2009–2011 podařilo a v roce 2012 byl k dispozici nástroj pro rozdělování celkové dotace 22 milionů Kč. Tento systém používá jako dva hlavní parametry počet posluchačů a počty kurzů v daném roce na konkrétní škole. Jako kurz se uznává soubor alespoň 12 přednášek (nebo cvičení), zabývajících se určitým odborným tématem. Dále se zohledňuje velikost přednáškových (cvičebních) skupin, potřebné vybavení učebny, používané učební texty a způsob ukončení kurzu. Tento systém se po několika drobných úpravách používá od roku 2012 dodnes.

Veškeré financování U3V je více-zdrojové, přičemž základní zdroje jsou: ministerská dotace, zápisné do kurzů od posluchačů a podpora U3V z prostředků realizující školy. Tyto tři zdroje by měly být přibližně rovnocenné. Třetí díl obvykle dostává U3V od školy v podobě „naturálií“ – místnosti pro výuku, telefony, administrativní služby apod. Cena kurzů není nikde pevně určena a do značné míry její výše záleží na vedení U3V na škole.

Absolventka kurzu U3V na Univerzitě ve španělském Alicante

prostředí, ochraně přírodních zdrojů apod. Rovněž zájem o architekturu, různé formy výtvarného umění, historii významných osobností a šlechtických rodů, digitální

fotografii a nové technologie v dopravě neutuchá.

S určitou dávkou hrdosti konstatujeme, že z východoevropských zemí jsme na předním místě v celoživotním vzdělávání seniorů, zejména co se týká šíře nabízeného spektra vědních oblastí. Je pravda, že jsme zatím nedokázali vyrovnat rozdíl v příležitostech obyvatel měst, kde sídlí některá ze státních univerzit nebo vysokých škol a ostatními lokalitami. Porovnáme-li takové země, jako je Finsko nebo Španělsko, nemluvě o tradičních, jako je Německo či Francie, s Českou republikou, nemáme však žádné velké zpoždění. ■

Kvalita jednotlivých kurzů U3V závisí na mnoha faktorech. V prvé řadě je to kvalita přednášejících učitelů. Přednášená látka musí být přizpůsobena schopnostem posluchačů, měla by být doprovázena bohatým obrazovým materiálem a jasně by měla ukazovat na cíl a účel přednášky. Na většině českých U3V jsou shromážděny dostatečné zkušenosti, co a jakou formou posluchači vítají a které partie probírané látky naopak činí potíže. Poměrně brzy lze zpětnou vazbou od posluchačů získat informace o kvalitě jednotlivých vyučujících. Na některých fakultách Univerzity Karlovy jsou otevírány zvláštní kurzy pro seniory s vnoučaty.

Slavnostní ukončení základního kurzu na VUT v roce 2005

Zvláštní kapitolu tvoří tematický posun zájmu posluchačů o jednotlivá témata. Zpočátku byl největší zájem jednoznačně o informatické kurzy (počítače). Bylo to dáno novostí tohoto oboru a rychle stoupající oblibou osobních počítačů. To se v současné době změnilo na zájem o využívání inteligentních telefonů, tabletů a dalších prostředků informačních technologií. Z toho důvodu každoročně na Vysokém učení technickém v Brně otevíráme nejméně dva nové kurzy s informatickou problematikou. Poměrně populární jsou kurzy věnované péči o zdravý život, životnímu